

Lausunto

15.9.2022

VN/21868/2022
VN/21868/2022-MMM-15

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö; lausunto; Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

1. Lausunnonantajan näkemykset esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

MMM pitää alueellisen opintolainahyvityksen toimivuuden selvittämistä kokeilemalla hyvänä ja perusteltuna toimintamallina. Tuoreeseen ja relevanttiin tutkimustietoon perustuvalla päätöksenteolla on parhaat edellytykset saavuttaa haluttuja tuloksia, ja esityksen mukaisesta opintolainahyvityskokeilusta saatavia seurantatuloksia on mahdollista käyttää taustatietona muidenkin aluekehittämistoimenpiteiden valmistelussa. Osaavan työvoiman saatavuus, työvoiman kohtaanto-ongelmat ja harvaan asuttujen sekä väestöään menettävien alueiden elinvoimaisuus ovat kaikkia Suomen maakuntia ja monia toimialoja koskevia aiheita. MMM:n hallinnonalan tehtävistä erityisesti luonnonvara-alojen ja eläinlääkintähuollon järjestämisessä toivotaan kokeilun osaltaan helpottavan korkeakoulutetun työvoiman saatavuutta kokeilualueella.

MMM pitää esityksessä listattuja vaikutuksia ja niiden ennakoarvioita relevantteina ja oikeasuhtaisina. Jos kokeilu suoritettaisiin esitetyn kolmen hyvitysvuoden sijaan pidempänä ja suurempaa osallistujajoukkoa koskevana, saataisiin pitkäkestoista vaikutuksista tarkempia arviotuloksia. Erityisesti aluetaloudellisten vaikutusten ja korkeakoulutettujen henkilöiden muuttopäätösten motivaatiotekijöiden selvittämisen kannalta MMM kannattaa kokeiluajan pidentämistä kolmen maksuvuoden sijasta esimerkiksi viiteen maksuvuoteen, mikäli tämä on mahdollista ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan kokeilusääntelyn asianmukaista voimassaoloaikaa koskeva lausuntokäytäntö.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

2. Lausunnonantajan näkemykset lakiehdotuksista ja säännöskohtaisista perusteluista

Laki alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta

1-3 §

MMM ei lausu

4 § Kokeilualue ja kokeilun kohdejoukko

Esityksen 4 §:n mukaan kokeilualue vastaisi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilua koskevassa esiselvityksessä ehdotettua kokeilualuetta. Ehdotetut kokeilukunnat ovat Kajaania ja Nurmesta lukuun ottamatta Suomen ympäristökeskuksen paikkatietopohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaisesti harvaan asutun maaseudun kuntia. On kuitenkin huomattava, että myös muualla Suomessa on harvaan asuttuja alueita, jotka kokevat väestönkatoa ja joilla on vaikeuksia saada osaavaa työvoimaa. MMM:n mielestä on tärkeää, että esityksen mukaisella kokeilulla saadaan Itä- ja Pohjois-Suomen alueiden kokemuksista myös valtakunnallisten politiikkatoimien valmisteluun relevanttia tietoa.

Esityksen mukaan kokeilun kohdejoukkoon tulisi kuulumaan myös korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä, joilla ei ole opintolainaa ja jotka eivät siten olisi oikeutettuja alueelliseen opintolainahyvitykseen. Kokeiluryhmää muodostettaessa Kansaneläkelaitoksella ei ole vielä käytettävissä tietoa siitä, onko tutkinnon suorittaneella ollut opintolainaa. Kansaneläkelaitos saa tiedon tutkinnon suorittaneen henkilön opintolainan määrästä rahalaitoksilta viiveellä vasta valmistumista seuraavan lukukauden aikana. Tämä on ymmärrettävää, mutta nostaa huolen kokeilun kohdejoukon merkittävästä pienenemisestä, kun pois karsiutuvat opintolainattomat henkilöt. Onko mahdollista ottaa käyttöön menetelmää, jossa kokeiluryhmään kuulumisen ilmoittamisen yhteydessä henkilöllä olisi mahdollisuus ilmoittaa, ettei voi osallistua kokeiluun, koska ei ole nostonut opintolainaa? Tällöin kokeiluun voitaisiin valita lisää osallistujia näiden poisjäävien henkilöiden tilalle.

5-6 §

MMM ei lausu

7 § Alueellisen opintolainahyvityksen myöntämisen edellytykset

Esityksen 7 §:n osalta MMM kiinnittää huomiota parhaillaan meneillään olevaan säädöshankkeeseen (VM125:00/202, toimikausi 13.10.2021 – 31.3.2023) jossa valmistellaan kotikuntalain kokonaisuudistusta. Hankkeessa selvitetään kotikuntalain (204/1994) ja henkilön kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevan muun lainsäädännön nykytila sekä siihen liittyvät muutostarpeet. Huomioon otetaan etenkin kotikuntasääntelyyn liittyvä viranomaisten soveltamiskäytäntö ja tuomioistuinten oikeuskäytäntö, lain soveltamisessa esiin nousseet ongelmat sekä kotikuntasääntelyn suhde muuhun lainsäädäntöön ja ihmisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Hallituksen esityksen perusteluissa tai taustan kuvauksessa on syytä kiinnittää huomioita siihen, miten kotikuntalain kokonaisuudistus mahdollisesti vaikuttaa kokeiluhankkeeseen toteuttamiseen. Samalla tulee harkita, onko asumiseen perustuvan edellytyksen täsmällisempi määrittäminen tarpeen.

Työskentelyä ei edellytettäisi kokeilualueella, vaan henkilö voisi työskennellä myös kokeilualueen ulkopuolella tai esimerkiksi etätyössä. Tällainen työntekijä ei ehkä vastaa kunnan tai alueen osaavan työvoiman puutteeseen, joka on yksi merkittävä ajuri kokeilun toteuttamisessa. Hyvitystä voidaan tällöin perustella vaikutuksella alueen elinvoimaisuuteen. Ehdotetun lain 1 § 2 mom perustelujen mukaan kokeilulla pyritään selvittämään, mitä muutoksia tapahtuu työvoiman saatavuudessa, liikkuvuudessa ja työllistymisessä kokeilualueella, sekä mitä muutoksia kokeilun seurauksena tapahtuu kokeilualueen elinvoimaisuudessa, kuten verotulojen, työpaikkojen ja väestön määrässä sekä alueen väestön koulutustasossa.

Paikasta riippumattoman työn osalta herää kysymys, tuottaako kokeilu riittävässä määrin vertailukelpoista ja relevanttia tietoa osaavan työvoiman liikkuvuudesta ja vaikutuksista harvaan asuttujen alueiden elinvoimaan, ottaen huomioon kokeilualueen muodostaminen asiointi- ja työssäkäyntialueiden pohjalta HE-luonnoksessa (s. 19-20) esitetyn mukaisesti. Kokeilun esikuvana olevassa Norjan järjestelmässä opintolainahyvityksen saaminen edellyttää sekä asumista että työskentelyä erityistukialueella. MMM pyytää kiinnittämään erityistä huomiota paikasta riippumattoman työn osuuteen alueen elinvoiman määrittämisessä kokeilun aikaisessa sekä jälkiarvioinnissa. Lisäksi MMM nostaa esille, että kokeilun vaikutuksia olisi hyvä kokonaisuudessaan arvioida myös joitakin vuosia kokeilun päättymisen jälkeen.

8-14 §
MMM ei lausu

Laki tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

MMM ei lausu

3. Lausunnonantajan yleiskommentit esityksestä

MMM pitää esitystä kokonaisuudessaan hyvänä ja kannatettavana. Opintolainahyvityksen tyyppisen politiikkatoimen kokeileminen määräaikaisesti on tietopohjaista päätöksentekoa oikealla tavalla tukevaa toimintaa. MMM toivoo, että esityksen mukaisen kokeilun avulla saadaan relevanttia tietoa osaavan työvoiman liikkuvuudesta ja alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista harvaan asuttujen alueiden elinvoimaan.

Kansliapäällikön sijainen, osastopäällikkö Tuula Packalen

Erityisasiantuntija

Auli Sihvola

VN/21868/2022-MMM-15

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: